

Motion till riksdagen 2008/09:Fö204

av Lars Ohly m.fl. (v)

Sveriges säkerhets- och försvarspolitik

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska avbryta allt samarbete som bidrar till militariseringen av EU.¹
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att EU upprättar handlingsplaner för implementering av FN:s resolutioner 1325 och 1820.¹
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att säkerhetsstrategin bör hänvisa till förslagen i FN:s resolutioner 1325 och 1820 och uttala en politisk förpliktelse att leva upp till dessa förslag.¹
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör avsäga sig ett deltagande i NBG en andra beredskapsperiod år 2011.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör lämna EDA.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör verka inom EU för att unionen ska bli en kärnvapenfri zon.¹
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige inte ska inleda några förhandlingar eller vidta andra åtgärder i syfte att ansöka om medlemskap i Nato.¹
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör tacka nej till erbjudandet att delta i Nato Response Force.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska lämna Partnership For Peace.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Nato inte ska tillåtas öva på svensk mark eller vatten.

Fel! Okänt namn på

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska dra tillbaka sin representation i Natos högkvarter.¹
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör säga upp SAC-avtalet.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att alla internationella militära insatser ska ske på FN:s uppdrag.¹
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör upprätta en handlingsplan för arbetet med att förebygga väpnade konflikter.¹
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör upprätta en organisation med ansvar för arbetet med att förebygga väpnade konflikter.¹
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör upprätta en regeringskrivelse som redogör för gjorda insatser samt formulerar framtida prioriteringar i arbetet med att förebygga väpnade konflikter.¹
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att civila och militära insatser alltid bör hållas separerade.¹

¹ Yrkandena 1–3, 6, 7, 11 och 13–17 hänvisade till UU.

2 Motivering

Sverige har sakta men säkert övergivit en traditionell och framgångsrik säkerhetspolitik som byggt på alliansfrihet, fredliga lösningar på konflikter, nedrustning, stöd till FN och solidaritet med tredje världen. Sedan vårt medlemskap i EU har den svenska militära alliansfriheten urholkats. Sverige är med och bidrar till militariseringen av EU, vårt samarbete med Nato förstärks och vi ställer inte längre krav på att de militära insatser som vi deltar i ska ha FN-mandat.

Vänsterpartiet är emot denna utveckling och vi anser dessutom att Sverige, som neutralt land, har en viktig uppgift i världen. Som opartisk aktör kan Sverige agera medlare i internationella konflikter och ställa upp som värdland för fredsförhandlingar. Vår alliansfrihet stärker också vår trovärdighet när det gäller vår biståndspolitik.

3 EU

Det pågår en militär upprustning i EU och Sverige är med och bidrar. Unionens säkerhetsstrategi "Ett säkert Europa i en bättre värld" handlar om hur EU ska försvara sin säkerhet och främja sina värderingar. Strategin fokuserar på militära lösningar på kriser och konflikter, och målsättningen är att medlemsländerna ska få en så enhetlig och likriktad försvars- och utrikespolitik som möjligt.

Vänsterpartiet värnar om en oberoende och militärt alliansfri utrikespolitik och därför anser vi att Sverige ska avbryta allt samarbete som bidrar till militariseringen av EU. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

3.1 FN:s resolution 1325

Vänsterpartiet vill att frågan om kvinnors säkerhet lyfts i EU. Brist på makt, inflytande och rörelsefrihet, brist på sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter samt mäns våld mot kvinnor är viktiga säkerhetsfrågor både nationellt och internationellt.

År 2000 antog FN:s säkerhetsråd resolution 1325 "Kvinnor, fred och säkerhet" som handlar om att stärka kvinnors rättigheter och deltagande i fredsprocesser. För att vidare understryka de förödande effekterna av genusrelaterat våld i konflikter antogs resolution 1820 i juni 2008. I den krävs att sexuellt våld upphör i konflikter och sexuellt våld erkänns som en typ av handling som bidrar till att konflikter förstärks och att fredsprocesser hejdas.

Vänsterpartiet anser att Sverige ska verka för att EU upprättar handlingsplaner för implementering av FN:s resolutioner 1325 och 1820. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Fel! Okänt namn

3.2 EU:s säkerhetsstrategi

År 2003 antogs den europeiska säkerhetsstrategin som innehåller riktlinjer för hur EU:s medlemsländer ska agera internationellt samt hur den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken ska utformas. Säkerhetsstrategin innehåller stora brister. Med hänvisning till 11 september lyfts jakten på terrorister fram som ett av de viktigaste säkerhetspolitiska målen. USA och Nato omnämns på flera ställen som de absolut viktigaste samarbetsparterna. I strategin förespråkas även ”pre-emptive war”, föregripande krig, dvs. att man ska vara beredd att ingripa militärt utomlands innan en kris uppstår för att försvara unionens intressen. Ingenstans problematiseras underliggande orsaker till terrorism såsom fattigdom och brist på respekt för de mänskliga rättigheterna. Det diskuteras inte heller hur den egna politiken och det egna agerandet påverkar människors säkerhet, varken inom Europas gränser eller utanför.

Just nu pågår en revision av strategin som Europeiska rådet planeras anta i december 2008. Som medlemmar i EU och förespråkare för fredliga lösningar på konflikter är det viktigt att Sverige är med och deltar i detta arbete genom att lyfta viktiga säkerhetspolitiska frågor.

Mest grundläggande är att det säkerhetskoncept som tillämpas i strategin tydliggörs. Det bör vara människor och människors behov som sätts i centrum. Säkerhetsstrategin bör explicit erkänna att europeiska medborgare inte är säkra förrän alla människor är det, oavsett vilken region de bor i eller vilket kön de har. Det civila samhällets roll i säkerhetsarbetet bör lyftas fram och samarbetet och dialogen med civila organisationer utökas.

Vikten av att koppla jämställdhet till säkerhetspolitiken har det redan redogjorts för i tidigare stycke. Med hänvisning till detta anser Vänsterpartiet att man bör hänvisa till förslagen i FN:s resolution 1325 och FN:s resolution 1820 i säkerhetsstrategin samt skriva in en politisk förpliktelse att leva upp till dessa förslag. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

3.3 Nordiska stridsgruppen

EU:s insatsstyrkor, battlegroups, är de som operativt ska genomföra de uppgifter som säkerhetsstrategin slår fast. Sverige har under 2008 varit ramnation för Nordic Battlegroup, NBG. Sverige har bidragit med 2 300 soldater, Finland med 200, Norge med 150, Irland med 80 och Estland med 50. Kärnan i Nordic Battlegroup är en skyttebataljon som inom tio dagar ska kunna agera på platser upp till 600 mil från Bryssel. EU har dessutom gett sig själva möjligheten att angripa militärt utan att FN har gett sitt godkännande.

Det har riktats mycket kritik mot de svenska förberedelserna kring den nordiska stridsgruppen och det har varit svårt att få information och inblick i verksamheten. Det har bl.a. framkommit allvarliga brister i utbildning, utrustning och personalförsörjning. Det rekryteringsmaterial som i första hand har vänt sig till värnpliktiga har kritiserats för att vara alltför romantiserande.

Trots att man i dag vet att hög kvinnorepresentation är viktigt vid framgångsrika internationella insatser lyckades inte Försvarsmakten rekrytera mer

än 4 procent kvinnor till NBG. Detta visar på ett stort systemfel i organisationen.

Hittills har EU inte skickat ut någon stridsgrupp och det har visat sig att det fattas organisation till att göra det. Beredskapstiden för den nordiska stridsgruppen har gått ut men Estland, Finland, Irland och Norge har visat intresse för att fortsätta samarbetet. Även Sverige har anmält sin avsikt att utifrån erfarenheter från beredskapsperioden 2008 organisera en andra stridsgrupp med start första halvåret 2011. Vänsterpartiet motsätter sig ett sådant åtagande och anser att Sverige ska avsäga sig ett vidare deltagande. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

3.4 EDA

Produktion och utveckling av krigsmateriel är en mycket viktig del av EU:s säkerhetspolitik. Det gäller att exportera och sälja så mycket vapen som möjligt i världen. Starka krafter styr utvecklingen mot en gemensam politik och upphandlingsprocess för försvarsmateriel inom EU. År 2004 bildades den europeiska försvarsbyrån, EDA. Byråns syfte är att utveckla försvarskapaciteten, stärka samarbete om krigsmateriel, stärka försvarsindustrin i Europa samt främja militär forskning och utveckling. EDA växer och Sverige har anställd personal på plats.

Vänsterpartiet menar att EDA är en del av EU:s militarisering och upprustning och anser att Sverige bör lämna EDA. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

3.5 Kärnvapen

Även i EU bör Sverige vara en stark röst mot kärnvapen och för en nedrustning inom unionen. Två av medlemsländerna är i dag kärnvapenstater, Storbritannien och Frankrike, och de verkar inte ha några planer på att avskaffa dem. Vidare finns det ett stort antal amerikanska kärnvapenmissiler utplacerade i flera av EU:s medlemsländer. De amerikanska kärnvapnen är inte bara utplacerade på dessa länders territorium, de kan också användas av det aktuella landet i händelse av krig. Detta strider mot icke-spridningsavtalet som innehåller ett förbud mot att överlåta kontroll av kärnvapen från kärnvapenländer till icke-kärnvapenländer. Med anledning av detta bör regeringen verka inom EU för att unionen ska bli en kärnvapenfri zon. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Fel! Okänt namn

4 Nato

Samarbetet mellan EU och Nato har utvecklats successivt. I EU:s säkerhetsstrategi lyfts Nato fram som den i särklass viktigaste militära samarbetspartnern. Av EU:s 27 medlemsländer är i dag 21 stycken medlemmar i Nato.

I Sverige finns det inget folkligt stöd för ett Nato-medlemskap. En Sifo-undersökning från 2008 visar att endast 29 procent av svenskarna kan tänka sig ett medlemskap medan hela 53 procent säger nej. Trots bristen på folkligt stöd väljer den svenska regeringen att inleda samarbeten med Nato på flera olika områden.

Vänsterpartiet anser att den svenska militära alliansfriheten är en grundbult i vår utrikes- och säkerhetspolitik. Sverige bör därför inte inleda några förhandlingar eller vidta andra åtgärder i syfte att ansöka om medlemskap i Nato. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

4.1 Nato-ledda insatser

Sverige deltar i dag i Nato-ledda krishanteringsinsatser, exempelvis i Afghanistan och Kosovo. När Sverige deltar i internationella insatser under Nato-befäl förstärks bilden av att Sverige skulle vara en del av Nato. Eftersom Natos konflikthanteringsperspektiv bygger på militära lösningar leder detta till att Sveriges förtroende som fredsaktör undergrävs.

En aktuell diskussion är även ett svenskt deltagande i Natos planerade snabbinsatsstyrka Nato Response Force, NRF. Ett sådant engagemang skulle ytterligare försvåra för ett svenskt oberoende internationellt fredsarbete. Vänsterpartiet anser att Sverige bör tacka nej till erbjudandet att delta i NRF. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

4.2 Nato-samarbeten

Sverige är sedan 1994 med i Partnership for Peace, PFP. Det är ett samarbete som utvecklas mellan Nato och andra länder i Europa, Centralasien och södra Kaukasien. PFP-länderna samordnar och övar regelbundet med Nato. Ett syfte är att utveckla samverkansförmågan mellan de olika ländernas styrkor så att de ska kunna agera gemensamt vid krishanteringsoperationer.

Vänsterpartiet anser att Sveriges deltagande i PFP leder till ytterligare harmonisering med Nato och anser att Sverige bör lämna Partnership for Peace. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Sveriges samarbete med Nato växer genom att de EU-ledda stridsgrupperna är öppna för Nato-länder samt att Norge, som inte är med i EU men är medlem i Nato, ingår i den nordiska stridsgruppen. Nato-ledda övningar har även vid flera tillfällen ägt rum i Sverige. Vänsterpartiet motsätter sig denna utveckling och anser att Nato inte bör öva på svensk mark eller vatten. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Sveriges samarbete med Nato innefattar även Euroatlantiska partnerskapsrådet, EAPR. EAPR fungerar som ett forum för informationsutbyte och en säkerhetspolitisk dialog mellan Nato och partnerskapsländerna. På ambassadörsnivå sammanträder man varje månad och därutöver pågår ett brett arbete i olika arbetsgrupper. Sverige har sedan flera år representation på Natos högkvarter med ett tiotal man samt en ambassadör. Vänsterpartiet tycker inte att det är rimligt med svensk representation på Nato-högkvarteret när vi inte är medlemmar i militäralliansen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

4.3 SAC-avtalet

Sverige har sagt ja till att delta i samarbetet kring strategiska flygplanstransporter, SAC. Initiativet till SAC kommer från Nato. Förutom Sverige och Finland är de övriga länder som är aktuella för ett deltagande i SAC Nato-länder. Dessutom sker anskaffning och förvaltning av flygplan och kringutrustning med stöd av Nato via dess organisationsenheter Nato Airlift Management Organization och Nato Airlift Management Agency, NamO>Nama.

SAC-avtalet sträcker sig även över 30 år och omfattar en driftskostnad på ca 200 miljoner kronor per år. Sedan tillkommer en kostnad på ca 1 450 miljoner kronor för de första fyra åren. Sveriges sammanlagda kostnad för SAC-avtalet blir därmed ca 7 450 miljoner. Huvuddelen av beloppen ska betalas oavsett om någon flygtid utnyttjas.

Vänsterpartiet anser att detta är en orimlig kostnad. Vi motsätter oss även militära avtal som sträcker sig över en så lång tidsperiod.

Sverige bör, som ett militärt alliansfritt land, inte förstärka sitt samarbete med Nato. Vänsterpartiet anser att Sverige bör säga upp SAC-avtalet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5 Internationella insatser

Regeringen har valt att stegvis öka resurserna för fredsfrämjande under åren 2007, 2008 och 2009. Målsättningen är att Sveriges bidrag i freds- och säkerhetsfrämjande insatser ska öka. Det svenska försvaret har den dubbla uppgiften att värna landets territoriella integritet och att bidra till fred och säkerhet. Mellan dessa två uppgifter måste det råda balans. Att prioritera och dimensionera för internationella insatsstyrkor, där all framtida utbildning ställs om i syfte att verka i andra länder, riskerar att i framtiden ge negativa effekter och visa sig vara en felsatsning för det svenska försvaret och försvarsförmågan inom vårt eget territorium.

Vid internationella insatser är det alltid behovet i de krisdrabbade områdena som ska styra och aldrig svenska intressen. Det är viktigt att varje ny internationell insats debatteras och beslutas i riksdagen. För att Sverige ska bli trovärdigt i sitt internationella engagemang krävs det att landet har en obero-

Fel! Okänt namn på

ende utrikespolitik och är militärt alliansfritt. Därför bör fredsskapande, fredsbevarande och fredsframtvingande åtgärder enbart ske på FN:s uppdrag. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5.1 Det förebyggande arbetet

Världen lider i dag ingen brist på militära styrkor och förband, men det finns ett stort underskott på humanitära insatser. FN:s säkerhetsråd har slagit fast att behovet är stort av åtgärder för att förebygga väpnade konflikter. Vänsterpartiet anser att Sverige, i stället för att satsa på militära insatser, bör inrikta sin internationella säkerhetspolitik på att förebygga kriser samt återuppbyggande av utsatta områden. Våra arbetsområden bör innefatta fattigdomsbekämpning och hjälp med att utveckla demokrati och fungerande rättssamhällen. Hantering av de kriser som kan följa i spåren av förändringarna i klimatet och miljöpåverkan bör också vara en av de stora utmaningarna som svensk säkerhetspolitik står inför.

Arbetet med att förebygga väpnade konflikter tycks inte få det utrymme som det bör ha enligt fastslagna prioriteringar i utrikes- och säkerhetspolitiken. Sverige måste våga fortsätta prioritera det förebyggande arbetet som är långt mer samhällseffektivt, både vad gäller mänskligt välmående, ekonomi och socialt kapital.

Det arbete som Sverige vidtar för att förebygga väpnade konflikter måste också vara tydligare kopplat till konkreta risksituationer. Det kan inte enbart vara inriktat på ett mer allmänt förebyggande arbete som först på lång sikt och indirekt kan kopplas till fredsbyggande och undanröjande av risker för väpnad konflikt. Givetvis är sådana indirekta insatser, som kan handla om utvecklingssamarbete och nedrustningsarbete, av godo men de kan inte tillåtas dölja behovet av mer konkreta insatser. Sverige bör därför prioritera det förnämnda arbetet i högre utsträckning och synliggöra just denna typ av arbete i regeringens rapporter och utvärderingar.

För att arbetet med att förebygga väpnade internationella konflikter ska konkretiseras krävs det att regeringen upprättar en heltäckande handlingsplan. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Varje konfliktsituation är unik och det finns ingen standardmall att följa. Potentiella konfliktområden måste också uppmärksammas på ett tidigt stadium. För de aktörer som vill bidra till att fredligt lösa en konfliktsituation krävs flexibilitet, analysförmåga och anpassningsförmåga till den specifika situationen. Många gånger måste flera olika instrument kombineras, ofta av flera aktörer i samverkan. Att inneha en samlad bild över dessa instrument tillsammans med förmågan till kritisk utvärdering av deras effektivitet är nödvändig för att man ska kunna avgöra vilka instrument som är att föredra i en specifik situation.

För att arbetet med att förebygga väpnade konflikter ska bli effektivt krävs det att regeringen upprättar en organisation för detta ändamål. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

En sådan enhet kan ha en samlad bild över det internationella läget utifrån ett perspektiv som är relevant för att förebygga väpnade konflikter. Utifrån ett gott underrättelseläge kan politiska åtgärder rekommenderas i tidigt skede. Åtgärderna kan variera, såsom diplomatiska, politiska, ekonomiska och folkrättsliga insatser. Vid insatser ska enheten göra en god uppföljning och återrapportering samt ge kontinuerliga rekommendationer för vidare åtgärder. Eftersom det förebyggande arbetet är en så viktig och prioriterad komponent i den traditionella utrikes- och säkerhetspolitiken är det också av största vikt att kunskapen om vad Sverige gör inom detta område måste spridas till den svenska allmänheten. Riksdagen ska också kunna granska den förda politiken. Regeringen måste därför regelbundet utarbeta en regeringsskrivelse om arbetet med att förebygga väpnade konflikter. En sådan skrivelse bör både utvärdera tidigare insatser och diskutera framtida prioriteringar. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5.2 Civil/militär samverkan

Att använda biståndsmedel för militära insatser är förknippat med en mängd risker och problem. Först och främst är det de civila insatsernas opartiskhet och integritet som kan ifrågasättas. Detta försvårar naturligtvis biståndsorganisationernas arbete. När civil personal förknippas med militär ökar också risken för våld mot den civila personalen.

Vänsterpartiet ser på den här problematiken med stort allvar. Vi anser att det är mycket viktigt att civila och militära insatser hålls separerade både när det gäller personal, materiel och ekonomiska resurser. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Stockholm den 24 september 2008

Lars Ohly (v)

Marianne Berg (v)

Hans Linde (v)

Alice Åström (v)

Jacob Johnson (v)

Elina Linna (v)

Gunilla Wahlén (v)